

РЕГИОНАЛНИТЕ МЕДИИ ВЪВ ВАРНА – КУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Георги Калагларски

REGIONAL MEDIA IN VARNA – CULTURAL CHALLENGES

Georgi Kalaglarski

Abstract: *In a way, development of regional media is a reflection of processes in society. Local media are social projections of the development of small communities, of their concrete and specific characteristics. Thus in my article I follow the basic moments in the history of journalism in Varna, emphasizing the media as cultural institutions, and also their influence on spiritual processes in the area. Positive changes in the region stimulate the development of the media, and in that way influence positively all processes of life in the community. Reverse tendencies are even more vividly apparent. This is the reason for society's relation to regional media as cultural challenges to develop with dynamic deviations.*

Key words: *Regional media, social opinion, cultural challenges, society, small communities, changes, trust, sustainable interes.*

Първите вестници във Варна се появяват през 1880 г. Това са “Варненски вестник”, основан и издаван от Георги Кърджиев, и вестник “Телеграф” под редакцията на Никола Живков. Повечето от тях имат кратък живот – излизали са по няколко броя или година-две. Издавани са с дълги прекъсвания, често са се сливали или преобразували в нови издания. Причините не само финансови, но се крият и в динамичните промени в обществените идеи в града. Още първите броеве показват стремежа на издателите не само да следват логиката на обществените промени, но наред с това да ги активизират, да провокират стремежи за приобщаване към общочовешките и европейските ценности. Вестниците са първите надеждни комуникативни канали за включването на етносите в малкия, но с динамично развиващи се търговски отношения черноморски град. Те стимулират и създаването на нови традиции, налагат и приоритетните теми, които се дискутират по кръчми, кафенета, пазари и в домовете на хварненци. Доминиращи сред тях са производство и търговия на стоки, цени и данъци, хигиенизиране и благоустрояване, образование и здравеопазване.

**Варненският периодичен печат
1880–1944 г.**

Историята на варненския печат се фокусира около една цел – да се изтръгне населението на Варна от лоното на традиционното обществено съзнание и ориентализма, да се насочи към ново мислене и нормите на гражданското общество на освободена България, към формирането в града на обединена национална общност.

Тази историческа задача са решавали главно пет групи вестници: политически, икономически, културни, религиозни и спортни. Половината от излизалите в този период вестници са с политическо съдържание. Те наброяват 189, повечето органи на партии или политически течения. От тях 55 са леви – работнически, селски или младежки вестници, а останалите са с дясна насоченост или безпартийни, с национално патриотично или националистическо съдържание. /Цит. по проф. П. Близнаков/

Фундаменталните политически издания, които отразяват епохата, са вестник „Варненски новини” – първият варненски всекидневник, излизал най-дълго време от 6 декември 1912 г. до 7 ноември 1944 г., основан и редактиран от Велко Юруков,

Георги Бенев и Антон Байчев; вестник „Варненска поща” – излизал от 4 юли 1919 г. до 8 ноември 1944г., редактиран от Недко Константинов, Лука Константинов и Васил Панайотов, вестник „Черно море” – излизал от 28 януари.1929 г. до 22 август 1944 г., редактиран от Александър Великов и Драгомир Савов. Трите вестника са безпартийни, с богато информационно съдържание. Коментарите им са от десни или центристски позиции. Те се задържат най-дълго в политическото поле, защото са превърнали информацията в стока, необходима на читателите им като потребители. Останалите политически вестници използват информацията за демонстриране на партийните си идеи и водене на политически борби най-често от котерийни позиции.

След Първата световна война се появяват няколко краткотрайни стопански издания. По-успешен е опитът да се възстанови вестник ”Търговски фар” под името „Търговско-промишлена защита”, излизал от 12 октомври 1920 г. до 22 юли 1927г. Останалите икономически издания са на Варненската търговско-индустриална камара, излизали нередовно от 1921г. до 1939 г. През 30-те години няма значим икономически вестник. Излизат около 20 стопански издания, но за по 1–2 години с рекламно или професионално съдържание. Фокусът на икономическите вестници е насочен към стимулиране икономическата активност на населението на града – от спестовност към инвестиции, от предприемчивост в производството към рационалност в потреблението.

Най-многобройни през тази епоха са *културно-просветните, литературните, научните и други издания от духовния живот* на Варна. Те обхващат 126 заглавия, повечето от които с характер на списания. Това са най-краткотрайните издания на варненската журналистика и културни учреждения и организации.

Първото от тази група издания е списание „Наставник за учители и родители”

на Сава Доброплодни, излизало през 1880–1881 г. в 22 книжки. През 1887 г. той създава сп.„Нова българска пчела”. И двете издания са насочени към младото поколение като носител на новата култура.

През това десетилетие на свободния живот на варненските печатни издания са насочени и *към повишаване битовата култура* на населението. Такива са „Медицинско списание” на д-р Головина и д-р Пюскюлиев, в. „Здраве”, преименуван в „Ум и здраве”, редактиран от д-р Б.А. Окса. Следват списания за семейството – „Семейният живот”, „Женский свят”, „Домакия”, „Семейно огнище”, издавани от първите журналистки в града – Т.Н. Ноева и М.Н. Попова. С културно съдържание са и първите национални вестници на гърците и арменците в града.

По-бавно се появява *литературният печат*, но е и по-дълготраен. Първото литературно списание се нарича „Извор” (за ученици и ученички), издавано от учителите Ив. Иванов и Т. Трифонов. То излизало по две книжки месечно (1906-1912), изпълвани с литературно творчество. Краткотрайни вестници с литературно съдържание са „Искрено слово” на Илия Венев, „Художествени вести” на художника А. Бакларов, „Ранни цветя” на Д. Шиков, „Ученическа заря” на И.С. Попов, излизали в началото на ХХ век, с които отделни учители стимулирали у учениците поетично мислене.

По-стабилни са *педагогическите списания* ”Ново училище” (1910–1914 г.), редактирано от бъдещия професор Цани Калянджиев, тогава директор на търговската гимназия, и сп.„Училищна практика”(1906–1912г.) редактирано от д-р К. Свраков. Традицията да се издават педагогически списания продължава и между двете световни войни, когато във Варна излиза най-дълго задържалото се списание на Ан. Бурлаков ”Педагогическа практика”(1921–1944г.) Интересен е периодическият педагогически лист „Родителско-учителска грижа”, излизал от 1926 до 1930 г. Новаторско съдържание има сп. „Море”(1924)

с участието на Хр. Каварналиев, издавано от художествения кръжок в града, в. „Кино ек”(1925–1927 г.), издаван от Ал. Бегажев.

Към *културните издания* спада и морската периодика, която силно се развива по това време. Тя е резултат не само от усилията на морските специалисти – офицери, водещ автор сред които е Сава Иванов, но и на журналисти, писатели и други интелектуалци от града.

Фрагментарни остават опитите да се създадат солидни литературни и театрални издания. От отделните бройки на тези издания може да се узнае само за съществуването на определени идеи.

Сред *културните издания* може да поставим и 13-те хумористични вестника. От всеки са излезли по няколко броя. От тях може да научим над какво са се смели някога варненци.

В *духовната сфера* на Варна свое място имат и 17-те заглавия на религиозните издания. От тях става известно колко настойчива е била католическата и протестантската пропаганда сред българската младеж. Едва през 1932 г. се създава в. „Християнска защита” като орган на свещеническото братство ”Св. цар Борис”, излизал до 1944 г.

Първите печатни издания за жени

През XIX век публичното пространство е мъжки свят. Българските жени нямат изборителни права до 1937 г., когато цар Борис III дава такива на „жените-майки със законен брак”. Жените не могат да бъдат избирани за депутати или общински съветници чак до социалистическата епоха. Невъзможно е било да бъдат министри или да упражняват някаква професия с изключение на лекарската или учителската, но само докато са госпожици. Патриархалните нрави на XIX век изключват жените и от журналистическата професия.

Въпреки това на 1 януари 1893 година във Варна се появява списание „Женский свят”. Списанието излиза два пъти месечно

на 1 и 20 число, а веднъж и с **притурката „Домакия”**. Тиражът е 1000 броя, годишният абонамент – 5 лв. Печата се в „Типолитаграфията” на евреина Лудвиг Нитче във Варна. Изборът на тази печатница не е случаен. По това време тя е известна с богат избор от гръцки, френски и други чужди букви. Общественото внимание е провокирано и от печатането на книги, които третират темите за участие на жените в политическия и стопанския живот и за публичната изява на слабия пол като жена, майка и общественичка. Поредното предизвикателство е списанието „Женский свят”. Предизвикателството не е само в тематичната насоченост, но и в амбицията жените да навлязат в журналистическата професия. Мъжете са особено подразнени от афиширането, че това е „периодическо списание, редактирано от жени, за госпожи и госпожици”. Списанието се издава от сестрите Теодора и Елена Манови. През 1983 г. Теодора е вече съпруга на Георги Ив. Ноев, който след две години ще бъде заместник-кмет на Варна. Сестра ѝ Елена Манова все още е госпожица и има грижата само за притурката „Домакия”.

Двете сестри се занимават не само със списанието, но и с благотворителна дейност като активистки на дружество „Майка”. Организираната на 13 ноември 1893 г. благотворителна вечеринка на дружеството отрицва натрупаното мъжко раздражение от нахлуването на жените в публичното пространство. Редакторът на „Черно море” П. Бобчевски критикува дамите в своя вестник по повод вечеринката: „Именно разпоредбите в салона трябва да бъдат тъй точни, внимателни и прилични, щото поканеният да не губи разположението си и да се каже, че е употребил труд и разход нощно време, вместо да почива в сън. Никому не е нужно да знае, че канителите имали незначителна цел, та затуй да търпи разни небрежности... Слободиите и извратеното възпитание изпъдиха и изпъждат от нашите обществени събрания всеки малко-много възпитан човек...” Дамите поемат хвърлената ръкавица

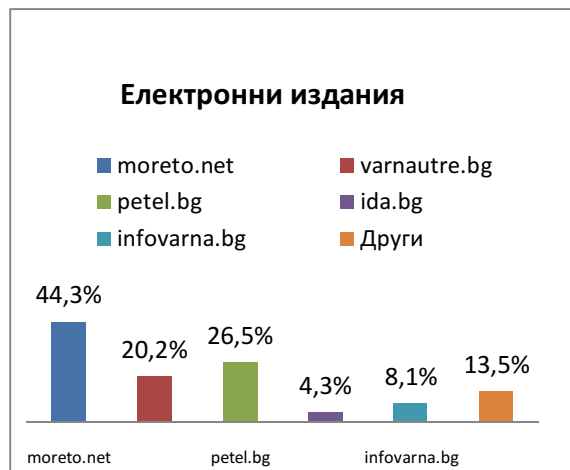
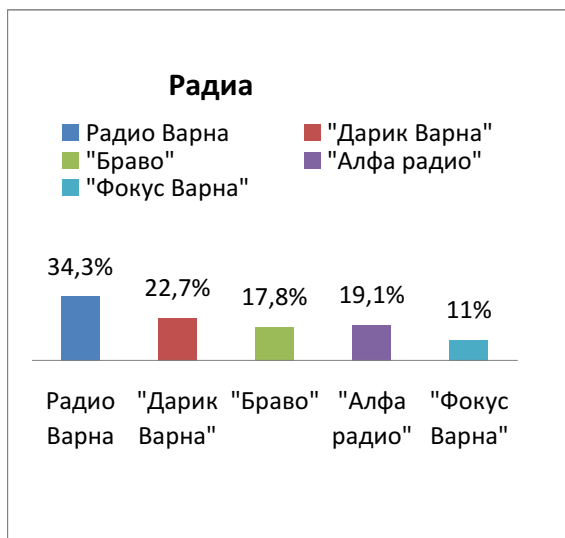
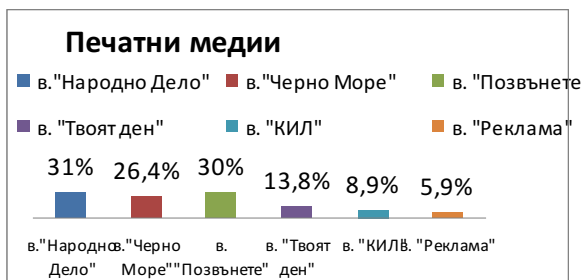
и като истински мъже се впускат във вестникарски дуел. В следващия брой на „Женский свят” обширно обсъждат зловния дух на П. Бобчевски и се шегуват с „драгоценното му време за спане”.

Варненски медии и общественото доверие

Анкетно проучване 2012 г.

През периода 1.06.–30.06.2012г. екип от студенти на Варненски свободен университет, обучаващи се в магистърската програма „Реклама и връзки с обществеността в управлението на бизнеса“, проведе анкетно проучване на общественото доверие към варненските медии под ръководството на доц. д-р Георги Калагларски.

Ето някои от резултатите, които показват общественото отношение към варненските медии.

Литература

Близнаков, П. 80 години варненска журналистическа организация, В, 2004

Боршуков, Г. История на българската журналистика, С, 1976

Денчев, Б. Варна след освобождението, В, 1998

Калагларски, Г., Григоров, Д. Варненската журналистика – 1990–2012, В, 2012

Топенчаров, Вл. Българска журналистика, С, 1981

За контакти:

Доц. д-р Георги Драганов Калагларски

ВСУ „Черноризец Храбър”

e-mail: kalaglarsky@yahoo.com

тел. 0887 235 870